

منابع اطلاعاتی

در حوزه

علوم پزشکی و سلامت

دکتر محمد حسن زاده

عضو هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس

فاطمه نویدی

کارشناس ارشد پژوهشگاه تحقیقات فضای

تهران / ۱۳۹۰

حسن‌زاده، محمد، ۱۳۵۶ -

منابع اطلاعاتی در حوزه علوم پزشکی و سلامت/ محمد حسن‌زاده، فاطمه نویدی

تهران: نشر کتابدار، ۱۳۹۰

۲۲۳ ص: مصور، جدول

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا

یادداشت: کتابنامه

موضوع: پزشکی -- پایگاه‌های اطلاعاتی

موضوع: پزشکی -- منابع شبکه کامپیوتری -- راهنماها

موضوع: پزشکی -- خدمات اطلاع‌رسانی

شناسه افزوده: نویدی، فاطمه، ۱۳۵۸ -

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ ح ۲ پ / R۸۵۹/۷

رده‌بندی دیویی: ۶۱۰/۲۸۵

شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۲۴۵۳۹

www.ketabdar.org

mohseni@ketabdar.org

عنوان: منابع اطلاعاتی در حوزه علوم پزشکی و سلامت

مؤلفان: دکتر محمد حسن‌زاده، فاطمه نویدی

مجموعه کتابدار: ۲۳۳؛ مرجع‌شناسی: ۱۸

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰ / شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

قیمت: ۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۱-۰۳۳-۷

تلفن: ۴-۸۸۴۸۱۳۵۳ / ۸۸۹۷۹۵۶۱

دورنگار: ۸۸۹۷۹۵۶۰ / همراه: ۰۹۱۳۱۸۸۳۵۸۱

نشانی پخش: کتابدار، تهران، صندوق پستی ۱۹۷۳ / ۱۴۱۵۵

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
---------------	----

فصل اول:

کلیات و مفاهیم.....	۱۵
اطلاعات چیست؟.....	۱۵
سواد اطلاعاتی چیست؟.....	۱۷
مهارت‌های سواد اطلاعاتی.....	۱۷
دستیابی به اطلاعات در اعصار مختلف.....	۲۰
عصر کشاورزی.....	۲۰
عصر صنعتی.....	۲۱
عصر پسا صنعتی.....	۲۲
اینترنت و دستیابی به اطلاعات مرجع.....	۲۴
انواع خدمات مرجع دیجیتال.....	۲۷
خدمات مرجع مبتنی بر ارسال پست الکترونیکی.....	۲۹
خدمات مرجع مبتنی بر چت.....	۲۹
خدمات مرجع دیجیتالی مشترک.....	۲۹
تغییر روابط بین کاربر - کتابخانه - تولید کنندگان اطلاعات در دنیای مرجع دیجیتال.....	۳۰

فصل دوم:

نرم افزارهای کتابخانه‌ای.....	۳۱
نرم افزارهای کتابخانه‌ای.....	۳۱
نرم افزار نوسا.....	۳۲
نرم افزار جامع پارس آذرخش.....	۴۷

فصل سوم:

۶۷	مراکز و نهادهای پزشکی و سلامت
۶۷	دبیرخانه شورای عالی آموزش پزشکی
۶۷	تاریخچه
۶۸	اهداف
۶۸	عملکرد
۶۸	ساختار
۷۱	فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران
۷۱	وظایف
۷۳	گروه‌های علمی
۷۴	سازمان پزشکی قانونی کشورهای اسلامی
۷۴	اهداف
۷۵	محورها
۷۵	فعالیتها
۷۶	دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران
۸۰	رتبه‌بندی وبومتریک دانشگاه‌های علوم پزشکی
۸۲	سازمان‌ها و انجمن‌های پزشکی ایران

فصل چهارم:

۹۱	پایگاه‌های اطلاعاتی پزشکی و سلامت
۹۱	پرتال اطلاعات پژوهشی پزشکی کشور
۹۲	بانک جامع مقالات پزشکی کشور
۹۵	نمایه مقالات مجلات بیومدیکال ایران (ایرانمدکس)
۹۷	بانک اطلاعات پژوهش‌های زیست محیطی ایران
۹۸	بانک اطلاعات پژوهش‌های ایدز ایران
۹۹	بانک اطلاعات پژوهش‌های هپاتیت ایران
۹۹	بانک اطلاعات پژوهش‌های سرطان گوارش ایران
۱۰۰	بانک اطلاعات پژوهش‌های استئوپروز
۱۰۱	بانک اطلاعات پژوهش‌های دیابت و اختلالات متابولیک
۱۰۲	بانک پژوهش‌های چشم پزشکی ایران
۱۰۳	بانک اطلاعات پژوهش‌های گوش، حلق و بینی و سر و گردن ایران
۱۰۴	بانک پژوهش‌های روانپزشکی نظامی
۱۰۵	بانک اطلاعات پژوهش‌های تیروئید و نئوپلاسم‌های آندکراین
۱۰۶	پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

۱۱۲	مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری
۱۱۵	جستجوی پدیدآورندگان
۱۱۷	خدمت ایران ژورنال
۱۱۹	پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی
۱۲۲	بانک اطلاعات نشریات کشور
۱۲۳	پایگاه مقالات کنفرانس‌های علمی (CIVILICA)
۱۲۶	پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات

فصل پنجم:

۱۲۹	دانشگاه‌های معتبر علوم پزشکی در سطح جهان
۱۲۹	بزرگترین دانشگاه‌های علوم پزشکی جهان
۱۲۹	دانشگاه هاروارد
۱۳۰	دانشگاه کمبریج
۱۳۰	دانشگاه آکسفورد
۱۳۰	دانشگاه استنفورد
۱۳۱	دانشگاه توکیو
۱۳۱	دانشگاه جان هاپکینز
۱۳۱	دانشگاه ام. آی. تی
۱۳۲	دانشگاه ییل
۱۳۲	دانشگاه کالیفرنیا، لوس آنجلس
۱۳۲	دانشکده پزشکی ملبورن
۱۳۳	دانشگاه کلمبیا
۱۳۳	دانشکده پزشکی ویسکانسین
۱۳۴	دانشکده علوم پزشکی و دندانپزشکی بیرمنگام
۱۳۴	کالج پزشکی دانشگاه بوستون
۱۳۵	دانشکده پزشکی، دندانپزشکی و سلامت دانشگاه شفیلد

فصل ششم:

۱۳۷	سازمان‌ها و انجمن‌های بین‌المللی علوم پزشکی و سلامت در سطح جهان
۱۳۷	سازمان بهداشت جهانی
۱۳۷	مؤسسات ملی سلامت
۱۳۸	مرکز ملی اطلاعات زیست فناوری
۱۳۹	دپارتمان خدمات انسان و سلامت
۱۳۹	انجمن پزشکی آمریکا
۱۳۹	انجمن پزشکی ملی

- ۱۴۰ انجمن پزشکی بریتانیا
- ۱۴۰ مدیریت غذا و دارو
- ۱۴۰ سازمان بهداشت ایالات متحده آمریکا
- ۱۴۱ آکادمی پزشکان خانواده آمریکا
- ۱۴۱ آژانس بین‌المللی تحقیقات سرطان
- ۱۴۱ بنیاد ژنتیک اروپا
- ۱۴۲ بنیاد فوریت پزشکی
- ۱۴۲ شبکه متخصصان سلامت
- ۱۴۲ مراکز کنترل و پیشگیری بیماری‌ها
- ۱۴۳ انجمن کتابخانه‌های پزشکی

فصل هفتم:

- ۱۴۵ کتابخانه‌ها و مراکز علوم پزشکی در سطح جهان
- ۱۴۵ کتابخانه دانشگاه کلیا
- ۱۴۶ کتابخانه پزشکی دانشگاه کمبریج
- ۱۴۶ کتابخانه کانتوری
- ۱۴۷ کتابخانه ملی پزشکی آمریکا
- ۱۴۸ بخش خدمات اطلاعات تخصصی
- ۱۴۸ بخش خدمات اطلاعات عمومی
- ۱۴۹ شبکه ملی کتابخانه‌های پزشکی
- ۱۵۰ کتابخانه الکترونیکی مدارک سلامت و مراقبت اجتماعی
- ۱۵۰ کتابخانه پزشکی دانشگاه کالیفرنیا جنوبی
- ۱۵۱ کتابخانه انجمن ملی پزشکی
- ۱۵۱ کتابخانه تاریخ پزشکی اسلر
- ۱۵۱ کتابخانه جهانی پزشکی زنان
- ۱۵۲ کتابخانه کوچرین

فصل هشتم:

- ۱۵۳ پایگاه‌های اطلاعاتی قابل اشتراک بین‌المللی
- ۱۵۳ پایگاه اطلاعاتی Springer protocols
- ۱۵۵ پایگاه اطلاعاتی Springer link
- ۱۵۶ پایگاه اطلاعاتی JAMA & Archives
- ۱۵۹ پایگاه اطلاعاتی Up to date

۱۶۰	 Web of knowledge	پایگاه اطلاعاتی
۱۶۳	 Elsevier	پایگاه اطلاعاتی
۱۶۴	 Science Direct	پایگاه اطلاعاتی
۱۶۶	 Embase	پایگاه اطلاعاتی
۱۶۶	 Scopus	پایگاه اطلاعاتی
۱۶۸	 Emerald	پایگاه اطلاعاتی
۱۷۰	 Wiley online library	پایگاه اطلاعاتی
۱۷۱	 ProQuest	پایگاه اطلاعاتی
۱۷۳	 Oxford Journals	پایگاه اطلاعاتی
۱۷۵	 Ovid	پایگاه اطلاعاتی
۱۷۸	 Ebsco	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۰	 CINAL	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۰	 Ageline	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۱	 Faculty of 1000	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۲	 Thieme	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۳	 MD consult	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۳	 First consult	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۴	 Path Consult	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۵	 Mosby's Nursing Skills	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۶	 Mosby's Nursing Consult	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۶	 Mosby's Nursing Index	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۷	 Images.MD	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۸	 BMJ Group	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۹	 BMJ on Examination	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۹	 BMJ Journals	پایگاه اطلاعاتی
۱۸۹	 BMJ Clinical Evidence	پایگاه اطلاعاتی
۱۹۰	 CABI	پایگاه اطلاعاتی
۱۹۰	 Jove	مجله الکترونیکی
۱۹۱	 Ebrary	پایگاه اطلاعاتی
۱۹۲	 Medicine Complete	پایگاه اطلاعاتی
۱۹۲	 Toxnet	پایگاه اطلاعاتی
۱۹۴	 رایگان موجود در اینترنت	پایگاه‌های اطلاعاتی
۱۹۴	 مجلات رایگان اینترنتی	پایگاه‌های کتب و

۱۹۴		پایگاه اطلاعاتی Pubmed
۲۰۰		پایگاه اطلاعاتی مجلات علوم پزشکی جهان
۲۰۰		High Wire پایگاه اطلاعاتی
۲۰۱		Medical Matrix پایگاه اطلاعاتی
۲۰۱		internet scientific publication پایگاه اطلاعاتی
۲۰۳		پایگاههای اطلاعاتی بیماریها برای عموم
۲۰۳		NORD پایگاه اطلاعاتی
۲۰۴		CHE: toxic and disease پایگاه اطلاعاتی
۲۰۵		Webmed پایگاه اطلاعاتی
۲۰۸		MedicineNet.com پایگاه اطلاعاتی
۲۰۸		MedlinePlus پایگاه اطلاعاتی
۲۰۸		RXlist پایگاه اطلاعاتی
۲۰۹		The medical symptoms پایگاه اطلاعاتی
۲۱۰		healthline پایگاه اطلاعاتی

فصل نهم:

۲۱۳		پایگاههای اطلاعاتی رایگان پزشکی و سلامت در سطح جهان
۲۱۳		پایگاههای اطلاعاتی رایگان برای پزشکان و متخصصان سلامت
۲۱۳		Doctors lounge پایگاه اطلاعاتی
۲۱۳		Medscape پایگاه اطلاعاتی
۲۱۵		Goomedic پایگاه اطلاعاتی
۲۱۵		TDR targets پایگاه اطلاعاتی
۲۱۵		medical resource reviews پایگاه اطلاعاتی
۲۱۶		medical mnemonics پایگاه اطلاعاتی
۲۱۶		GIDEON پایگاه اطلاعاتی

۲۲۳		منابع
-----	-------	-------

پیشگفتار

منابع اطلاعاتی از ابزارهای مهم تصمیم‌گیری است. بدون دستیابی به اطلاعات مناسب نمی‌توان کارهای بزرگ و حتی به ظاهر کوچک را به درستی سامان داد. برای دستیابی به اطلاعات نیز منابع متنوعی وجود دارد. یکی از مهم‌ترین منابعی که از سالیان دور تاکنون در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی مورد توجه بوده، منابع مرجع است. منابع مرجع به وسیله سازمان‌ها، نهادها و افراد به صورت گروهی یا انفرادی تدوین می‌شوند. هر کدام از منابع مرجع دارای ویژگی‌های خاص خود می‌باشند. ویژگی‌هایی از قبیل میزان تاکید، عمق توجه، نوع محتوا، مخاطب، هدف، نوع نگارش، نوع سازماندهی و ارائه موجب تمایز منابع مرجع از یکدیگر می‌شود.

امروزه با اضافه شدن منابع مرجع الکترونیکی به جایی تنوع آنها بیش از پیش شده است. به گونه‌ای که هر کسی با استفاده از محمل‌های الکترونیکی از جمله اینترنت می‌تواند با گردآوری محتوای لازم، منبع مرجع خود را شکل دهد. شکل‌گیری لغت‌نامه‌های برخط، خودزندگی‌نامه‌ها، و آمار و گزارش‌های سازمانی از جمله آنهاست. هر چند رشد بی‌رویه اطلاعات و منابع اطلاعاتی ممکن است برای مخاطب دردسرساز شود اما وجود آنها منافع بیشتری دارد که سبب می‌شود گرفتاری‌های انفجار اطلاعاتی و اضافه بار آن تحمل شود.

یکی از حوزه‌هایی که منابع مرجع در آن اهمیت زیادی دارد و به وفور تولید و به بازار ارائه می‌شود و در دنیای مجازی نیز روز به روز در حال افزایش است، حوزه پزشکی است. اهمیت حوزه پزشکی و ضرورت دستیابی متخصصان آن به اطلاعات روزآمد بسیار بیش‌تر از هر حوزه دیگری است. اهمیت آن به دلیل جایگاهی است که علوم پزشکی و متخصصان آن در حفظ و ارتقای سلامت جامعه دارند. به عبارت دیگر، تصمیمات متخصصان پزشکی به صورت مستقیم با سلامت افراد و جامعه مرتبط است. از سوی دیگر، یافته‌های علمی در این زمینه روز به روز در حال گسترش است. گسترش تحقیقات و دستیابی به اطلاعات جدید در زمینه بیماری‌ها و راه‌های پیشگیری و درمان آن، آگاهی کامل متخصصان پزشکی با منابع روزآمد را دو چندان می‌کند.

بر همین اساس لازم است که در مجموعه‌ای منسجم منابع مرجع این حوزه‌ها به صورت جامع به گونه‌ای مورد توجه قرار گیرد که نیازهای هر دو قشر یعنی متخصصان و عموم مردم را برآورده سازد. علاوه بر آن دانشجویان و متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی که با توجه به الزامات شغلی در مراکز اطلاع‌رسانی مرتبط با این حوزه‌ها به صورت تخصصی مشغول فعالیت هستند بتوانند به واسطه این مجموعه به دانش لازم برای راهنمایی مراجعان و نیازمندان اطلاعاتی دست پیدا کنند. با درک این ضرورت در کتاب حاضر تلاش شده است تا ارائه اطلاعات به گونه‌ای باشد که بتواند نیازهای اطلاعاتی مخاطبان مختلف این کتاب را پاسخ دهد. این کتاب می‌تواند برای متخصصان و دانشجویان حوزه‌های پزشکی یک دستنامه مناسب و نسبتاً کامل باشد. تمامی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری که درس سیستم‌های اطلاع‌رسانی پزشکی را می‌گذرانند، می‌توانند از این کتاب به عنوان یک مرجع مناسب استفاده کنند. علاوه بر آن متخصصان و دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی و تخصص‌های مرتبط می‌توانند برای گذراندن واحدهای درسی مرجع‌شناسی تخصصی از این کتاب بهره بگیرند و کتابداران کتابخانه‌ها نیز از آن برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های مراجعان در حوزه‌های پزشکی استفاده نمایند.

این کتاب در نه فصل تنظیم شده است. فصل اول کلیات و مفاهیم مربوط به اطلاعات، سواد اطلاعاتی، اینترنت و دسترسی به اطلاعات مرجع و خدمات مرجع دیجیتال است. در فصل دوم نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای، فصل سوم مراکز و نهادهای پزشکی و سلامت و فصل چهارم پایگاه‌های اطلاعاتی پزشکی و سلامت معرفی شده است. فصل پنجم به دانشگاه‌های معتبر علوم پزشکی در سطح جهان، و فصل ششم و هفتم به سازمان‌ها و انجمن‌های بین‌المللی علوم پزشکی و سلامت و کتابخانه‌ها و مراکز علوم پزشکی جهان اختصاص دارد. فصل هشتم و نهم نیز پایگاه‌های اطلاعاتی قابل اشتراک و رایگان پزشکی و سلامت جهان معرفی شده است. نویسندگان تمام دقت و تلاش خود را به کار بردند تا این کتاب بی‌نقص باشد، اما به هیچ عنوان خود را میراً از کاستی‌های ناخواسته ندانسته و صادقانه از خوانندگان دانشمند انتظار دارند با ارائه نظرات، پیشنهادات و انتقادات خود به هر چه بهتر شدن این اثر در ویرایش‌های بعدی کمک نمایند.

این کتاب برای تمامی افراد اعم از استاد، دانشجو، پژوهشگر و سایر کسانی که در حوزه علوم پزشکی فعالیت می‌کنند و نیاز به اطلاعات دارند، مفید خواهد بود. توجه توأمان به منابع پولی و رایگان زمینه استفاده را برای همه افراد فراهم آورده است. تمامی دانشجویان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی (به ویژه گرایش پزشکی) و کتابداران بخش مرجع که به صورت

روزمره مشغول اطلاع‌رسانی هستند نیز این کتاب را مفید خواهند یافت. علاوه بر این گروه‌های هدف، و تمامی کسانی که علاقه‌مند به دانستن بیشتر هستند، در این کتاب، اطلاعات مفیدی خواهند یافت.

در پایان لازم است نویسندگان از حسن نیت مسئول نشر کتابدار آقای حمید محسنی سپاسگزاری کرده و برای همکاران ایشان به ویژه خانم‌ها آزادی و صوفیاف که زحمت آماده‌سازی، صفحه‌آرایی و طراحی جلد را به دوش گرفتند، قدردانی نمایند و برای همه کسانی که در انتشار این اثر سهمی داشته‌اند به ویژه خانواده صبور نویسندگان که از راحتی زندگی خود برای تألیف این کتاب گذشته‌اند صمیمانه تشکر کنند.

محمد حسن زاده

عضو هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس

hasanzadeh@modares.ac.ir

www.ketab.ir